

SPOŁECZNA STRONA SPÓŁDZIELNI ROLNICZYCH. PRZYPADEK ROLNICZYCH SPÓŁDZIELNI PRODUKCYJNYCH NA OPOLSZCZYŹNIE*

Małgorzata Matyja

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Abstrakt. Celem artykułu jest opisanie społecznej strony spółdzielni rolniczych oraz przeanalizowanie, jakie czynniki mogą zwiększać lub zmniejszać tę część działalności w przypadku rolniczych spółdzielni produkcyjnych (RSP). We wstępie sformułowano cel opracowania oraz umieszczono krótkie wyjaśnienie, czym są RSP. Następnie w artykule zaprezentowano społeczną stronę działalności spółdzielni rolniczych. W kolejnej części przedstawiono, w jaki sposób można ją mierzyć, wykorzystując wskaźnik działalności społecznej (WDS) zaproponowany przez autorkę. W ostatniej części artykułu, na podstawie danych zebranych z 28 RSP działających na Opolszczyźnie, dokonano analizy wpływu wybranych czynników na działalność społeczną spółdzielni. Wyniki pokazują, co i z jaką siłą wpływa na działalność społeczną spółdzielni rolniczych.

Słowa kluczowe: spółdzielnie rolnicze, działalność społeczna, Opolszczyzna, analiza korelacji

WPROWADZENIE

Spółdzielnie rolnicze występują we wszystkich krajach, w których rolnictwo funkcjonuje w warunkach gospodarki rynkowej, niezależnie od stopnia rozwoju danego kraju i jego lokalizacji [Mierzwa 2005]. Szczególną funkcję w spółdzielczym gospodarowaniu w rolnictwie pełnią rolnicze spółdzielnie produkcyjne (RSP). Podmioty te są

---

* Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki, nr N N112 389940.

szansą dla indywidualnych rolników na wzmocnienie ich pozycji na rynku i niwelowanie negatywnych skutków globalizującej się gospodarki [Domagański 2006].

Jednakże RSP nie spełniają tylko produkcyjno-ekonomicznych funkcji. Istotnym elementem ich funkcjonowania jest także prowadzenie społecznej działalności na rzecz członków i ich środowiska lokalnego. Dzieje się tak, ponieważ RSP, w istocie, są organizacjami, które troszczą się o interesy swoich członków i ich środowiska bardziej niż o zysk i inne ekonomiczne wyniki. Samodzielnie ustalają swoje cele, programy, działania i struktury organizacyjne oraz przyjmują wewnętrzne zasady biznesu, które opierają się o pracę własną członków i ich rodzin. Społeczna strona RSP w ten sposób dobrze wpisuje się w idee organizacji *non-profit*.

Celem tego artykułu jest opisanie społecznej strony spółdzielni rolniczych oraz przeanalizowanie, co może zwiększać lub zmniejszać tę część działalności RSP. Do analizy, opartej na własnych badaniach przeprowadzonych w 28 RSP z Opolszczyzny, wybrano kilka czynników ekonomicznych i społecznych, głównie o charakterze wewnętrznym. Ponadto zaprezentowano autorską metodę pomiaru działalności społecznej RSP.

SPOŁECZNE ZNACZENIE RSP

Działalność społeczna jest wynikiem określonej polityki socjalnej samorządów w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych, stosowanych preferencji oraz sposobów dysponowania funduszem socjalnym. Jest wyrazem dążeń w realizacji równości i sprawiedliwości społecznej oraz społecznie pożądanym postaw, wzorów, norm i zasad postępowania. Jednocześnie przyczynia się do kształtowania stosunków międzyludzkich, twórczo wpływających na przebieg działalności gospodarczej rolniczych spółdzielni produkcyjnych [Pudelkiewicz 1990].

Społeczna strona działalności RSP była szczególnie rozwinięta w czasach, kiedy z jednej strony władza państwowa wspierała ich funkcjonowanie, a z drugiej istniały realne potrzeby korzystania z takiej formy aktywności. RSP podejmowały wówczas wiele przedsięwzięć mających na celu poprawę warunków życia zarówno członków, jak i społeczności lokalnej. Obejmowała dla przykładu [Markuszewski i Olubiński 1988]: pomoc rolniczą dla członków, pomoc mieszkaniową (budownictwo, remonty, pożyczki, przydział gruntów budowlanych, zaopatrywanie w materiały), organizowanie wypoczynku, opiekę medyczną, opiekę nad dziećmi i dostarczanie rozrywki członkom i lokalnej społeczności (popularyzacja literatury i czytania, wieczory taneczne, organizacja amatorskich zespołów tanecznych, grup teatralnych, orkiestr, chórów).

Przez lata społeczna działalność RSP znacząco się zmniejszyła. Spółdzielnie nadal starają się realizować swoje społeczne cele, ale w mniejszym zakresie. Dzisiaj RSP udzielają finansowego i pozafinansowego wsparcia instytucjom wiejskim, takim jak: szkoły, kluby sportowe czy koła gospodyń wiejskich [Matyja 2012]. Poza tym starają się także pomagać w budowie i utrzymaniu infrastruktury wiejskiej (drogi, boiska itp.), a swoim członkom oferują pomoc rolniczą w zakresie utrzymywania ich gospodarstw przydomowych oraz organizują wczasy i wycieczki i sponsorują bonusy okolicznościowe (np. bony na święta). Choć w przypadku RSP funkcja integracyjna lokalnej społeczności właściwie straciła swoje znaczenie wraz z nadejściem nowego klimatu

polityczno-gospodarczego kraju, spółdzielnie nadal starają się w miarę możliwości uczestniczyć w życiu wsi. Wiele z nich deklaruje chęć pomocy osobom bądź instytucjom, które tego potrzebują i zwykle na deklaracjach sprawa się nie kończy.

POMIAR DZIAŁALNOŚCI SPOŁECZNEJ W RSP

Jak wspomniano wcześniej, oprócz działalności gospodarczej RSP mają prawo prowadzenia działalności społecznej, kulturalnej i oświatowej na rzecz swoich członków i ich środowiska lokalnego. Dlatego badając działalność społeczną RSP powinno się brać pod uwagę stopień ich zaangażowania w działania społeczne dla członków i społeczności lokalnej. Wskaźnik działalności społecznej (WDS) zaproponowany przez autorkę ma następującą postać:

$$WDS = WDSC + WDS\dot{S}L$$

przy czym:

- wskaźnik działalności społecznej na rzecz członków:
 $WDSC = A_m + A_r + A_{soc} + A_{sk}$ (suma wskaźników aktywności społecznej),
gdzie:
 A_m – aktywność w sprawie pomocy mieszkaniowej mierzona liczbą różnych rodzajów działań podejmowanych w tym zakresie (1 pkt za każdy przejaw aktywności),
 A_r – aktywność w sprawie pomocy rolniczej mierzona liczbą różnych rodzajów działań podejmowanych w tym zakresie (1 pkt za każdy przejaw aktywności),
 A_{soc} – aktywność w sprawie pomocy socjalnej mierzona liczbą różnych rodzajów działań podejmowanych w tym zakresie (1 pkt za każdy przejaw aktywności),
 A_{sk} – aktywność socjalno-kulturalna mierzona liczbą posiadanych elementów bazy socjalno- kulturalnej (1 pkt za każdy przejaw aktywności),
- wskaźnik działalności społecznej na rzecz środowiska lokalnego:
 $WDS\dot{S}L = Z_{iw} + Z_{infr} + Z_p + Z_{ow} + Z_{is} + Z_{id}$ (suma wskaźników zaangażowania społecznego),
gdzie:
 Z_{iw} – zaangażowanie we wspieranie instytucji wiejskich (0 pkt – nie, 1 pkt – tak),
 Z_{infr} – zaangażowanie w budowę i remont infrastruktury społecznej wsi (0 pkt – nie, 1 pkt – tak),
 Z_p – zatrudnianie pracowników najemnych (0 pkt – nie, 1 pkt – tak),
 Z_{ow} – zatrudnianie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (0 pkt – nie, 1 pkt – tak),
 Z_{is} – zaangażowanie w lokalne inicjatywy społeczne (0 pkt – nie, 1 pkt – tak),
 Z_{id} – zaangażowanie w inne działania o charakterze społecznym (0 pkt – nie, 1 pkt – tak).

Im wyższa jest wartość WDS, tym bardziej jest rozwinięta działalność społeczna RSP. Niektóre czynniki mogą zwiększać lub zmniejszać wartości tego wskaźnika. Ich wpływ zostanie przeanalizowany na podstawie przeprowadzonych badań.

WYBÓR CZYNNIKÓW DO ANALIZY

Ze względu na fakt, że spółdzielnie rolnicze na Opolszczyźnie funkcjonują w podobnych uwarunkowaniach otoczenia, niektóre czynniki, zwłaszcza te zewnętrzne (np. dotacje unijne i krajowe, sytuacja na rynku rolnym, warunki demograficzne regionu) są obiektywnie takie same dla analizowanych spółdzielni. Jednakże spółdzielnie mogą różnić się w zakresie wykorzystywania szans i unikania zagrożeń płynących z otoczenia. To może stanowić o sukcesie RSP.

Ponadto, niektóre czynniki wewnętrzne (np. struktura wiekowa członków, kwalifikacje kadr kierowniczych, pozycja konkurencyjna, kwestie wizerunkowe, historia działalności, brak dywersyfikacji działalności, przedsięwzięcia inwestycyjne itp.) przybierają podobny kształt dla wszystkich badanych jednostek. A jednak spółdzielnie z różnym powodzeniem prowadzą swoją działalność. Potencjalny wpływ na sytuację rolniczych spółdzielni produkcyjnych mogą więc mieć pozostałe czynniki, które różnią między sobą poszczególne RSP.

Na podstawie własnych badań i obserwacji do analizy siły (i kierunku) wpływu ekonomicznych i społecznych czynników działalności rolniczych spółdzielni produkcyjnych na Opolszczyźnie wybrano następujące:

- wielkość majątku – przeciętna wartość aktywów (zł),
- wielkość uprawianego areалу – przeciętna powierzchnia użytków rolnych (ha),
- przeciętna liczba członków,
- przeciętna wielkość zadłużenia ogółem (zł),
- rodzaj prowadzonej działalności – produkcja roślinna wraz z produkcją zwierzęcą lub bez niej,
- zainteresowanie członków wykonywaną pracą,
- zainteresowanie członków rozwojem spółdzielni,
- posiadanie wyraźnie sformułowanej misji i strategii,
- korzystanie z funduszy europejskich,
- przynależność do grup producentów rolnych,
- utrzymywanie nadwyżek zatrudnienia,
- kultura organizacyjna (krótko- lub długookresowa, kolektywna lub indywidualna, uporządkowana lub chaotyczna).

PODSTAWY METODOLOGICZNE ANALIZY

Analizę wykonano na podstawie danych zebranych metodą ankietową z 28 RSP działających na Opolszczyźnie. W badaniach, których zakres czasowy obejmował lata 2008-2010, uwzględniono wszystkie działające wówczas spółdzielnie (ok. 100). Jednak zwrot ankiet otrzymano jedynie z 33 RSP, z których dodatkowo wyeliminowano pięć ze względu na niekompletność danych. Wszystkie badane RSP zajmują się produkcją roślinną, w tym zwłaszcza uprawą: pszenicy, rzepaku, jęczmienia i kukurydzy. Ponad połowa z nich w analizowanym okresie prowadziła też produkcję zwierzęcą, w tym głównie chów i hodowlę trzody chlewnej. Podstawową charakterystykę próby badawczej zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Podstawowa charakterystyka próby badawczej (średnia z lat 2008-2010)

Wyszczególnienie	Dochód ogólny (zł)	Aktywa (zł)	Użytki rolne (ha)	Liczba członków	Liczba pracowników
Min	201 650	1 142 333	98	5	6
Średnia	824 141	5 231 605	616	19	20
Max	4 068 963	24 075 093	3 500	65	72

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Analiza da odpowiedź na pytanie, jak powyższe czynniki wpływają na działalność społeczną (lub bardziej precyzyjnie – na WDS) w RSP. Zastosowano metodę analizy korelacji, która pokazuje stopień powiązania dwóch zmiennych [Stanisz 2006]. Przyjęto następującą formułę hipotez:

- hipoteza zerowa H_0 : brak związku między zmiennymi,
- hipoteza alternatywna H_1 : występowanie związku między zmiennymi.

Proces weryfikacji hipotez polegał na odrzuceniu hipotezy zerowej na korzyść przyjęcia jej alternatywy, z uwzględnieniem poziomu istotności $\alpha = 0,05$, czyli 5% prawdopodobieństwa popełnienia błędu pierwszego rodzaju (odrzućenia hipotezy zerowej, mimo że jest ona prawdziwa). Analiza zależności opierała się głównie na obliczeniu wartości wybranych współczynników wymienionych w tabeli 2 i ich interpretacji [Statystyczne... 1999].

Wszystkie te współczynniki (z wyjątkiem statystyki χ^2) służą do określania siły zależności między zmiennymi. Ich interpretacja zależy od wartości, jakie przyjmują. Do oceny siły związku pomiędzy zmiennymi na ich podstawie (z małym wyjątkiem dotyczącym współczynnika kontyngencji C) przyjęto następującą skalę:

- współczynnik korelacji = 0 – zmienne nie są skorelowane,
- $0 < \text{współczynnik korelacji} < |0,1|$ – korelacja nikła,
- $|0,1| \leq \text{współczynnik korelacji} < |0,3|$ – korelacja słaba,
- $|0,3| \leq \text{współczynnik korelacji} < |0,5|$ – korelacja przeciętna,
- $|0,5| \leq \text{współczynnik korelacji} < |0,7|$ – korelacja wysoka,
- $|0,7| \leq \text{współczynnik korelacji} < |0,9|$ – korelacja bardzo wysoka,
- $|0,9| \leq \text{współczynnik korelacji} < |1|$ – korelacja prawie pełna.

Niektóre ze współczynników wymagały podziału analizowanych jednostek na dwie grupy, które różnią się od siebie ze względu na stopień rozwinięcia działalności społecznej (lub bardziej precyzyjnie – wartościami WDS). Formuła tego podziału była następująca:

- Grupa A – jednostki z wartością WDS poniżej lub równą medianie, czyli RSP ze słabo rozwiniętą działalnością społeczną,
- Grupa B – jednostki z wartością WDS powyżej mediany, czyli RSP z dobrze rozwiniętą działalnością społeczną.

Tabela 2. Wybrane współczynniki stosowane w analizie korelacji

Nazwa współczynnika	Zastosowanie	Przyjmowane wartości
Współczynnik korelacji liniowej r Pearsona	określanie zależności prostopadkowej między zmiennymi w przypadku dwóch cech ilościowych	[-1,1]
Współczynnik korelacji rangowej R Spearmana	określanie zależności między zmiennymi w przypadku: cech jakościowych mierzonych według skali porządkowej oraz cech ilościowych dla niewielkiej liczby obserwacji (gdy liczba par jest mniejsza od 30)	
Współczynnik τ -Kendalla	określanie zależności między zmiennymi w przypadku cech mierzonych według skali co najmniej porządkowej	
Współczynnik d-Sommera		
Współczynnik Gamma*		
Współczynnik korelacji tetrachorycznej	określanie zależności między zmiennymi w przypadku cech ilościowych, przy czym zmienne te są ciągłe, mają rozkład normalny, zależność między nimi jest liniowa i są (sztucznie) rozdzielone na dwie kategorie	
Statystyka χ^2	określanie istnienia lub braku zależności między zmiennymi w przypadku cech jakościowych	różne
Współczynnik Φ Yule'a	określanie zależności między zmiennymi w przypadku cech jakościowych	[0,1]**
Współczynnik V Cramera		
Dwuseryjny punktowy współczynnik zbieżności dwóch cech	określanie zależności między dwiema zmiennymi w przypadku, gdy jedna z nich wyraża cechę dychotomiczną (najczęściej jakościową), a druga – mierzalną i posiada rozkład normalny	
Współczynnik kontyngencji C	określanie siły zależności między cechami jakościowymi	[0, C _{max}]

*Współczynnik Gamma znajduje zastosowanie również dla danych zawierających wiele obserwacji powiązanych (reprezentujących ten sam wariant cechy).

**Współczynnik zbieżności Φ Yule'a może przyjmować wartości z przedziału [-1,1] w zależności od sposobu uporządkowania danych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Guilford [1964], Statystyczne... [1999], Luszczewicz i Słaby [2001], Mynarski [2003], Stanisław [2006].

WYNIKI ANALIZY

Wyniki analizy wpływu wybranych czynników na poziom współczynnika działalności społecznej w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych na Opolszczyźnie zaprezentowano w tabelach 3 i 4. Wnioski z tej analizy są następujące:

- istnieje wysoka dodatnia zależność liniowa między wartością aktywów oraz wielkością zadłużenia a poziomem WDS, mierzona współczynnikiem korelacji liniowej r Pearsona i wykazana na korelacyjnych wykresach rozrzutu,
- wpływ wszystkich pozostałych badanych czynników, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych, na poziom wskaźnika działalności społecznej RSP jest niewielki. Również one nie będą stanowiły zatem determinant dochodu jednostkowego RSP.

Analizując jednak oddziaływanie badanych czynników na WDS za pomocą współczynników zależności oraz wykresów interakcji liczebności, można zauważyć pewne prawidłowości. Większe wartości wskaźnika działalności społecznej (spółdzielnie z Grupy B) osiągają te RSP, które:

- posiadają wyraźnie sformułowaną i zakomunikowaną misję i strategię działania,
- charakteryzują się kulturą organizacyjną kolektywną, o uporządkowanym systemie wartości i długookresowym horyzoncie czasowym,
- utrzymują nadwyżkę zatrudnienia,
- korzystają z finansowego wsparcia Unii Europejskiej,
- należą do grup producentów rolnych.

Powyższe czynniki zdają się zwiększać poziom współczynnika działalności społecznej w spółdzielniach rolniczych. Innymi słowy, dobrze jest wykorzystywać je do rozwijania społecznej strony działania spółdzielni.

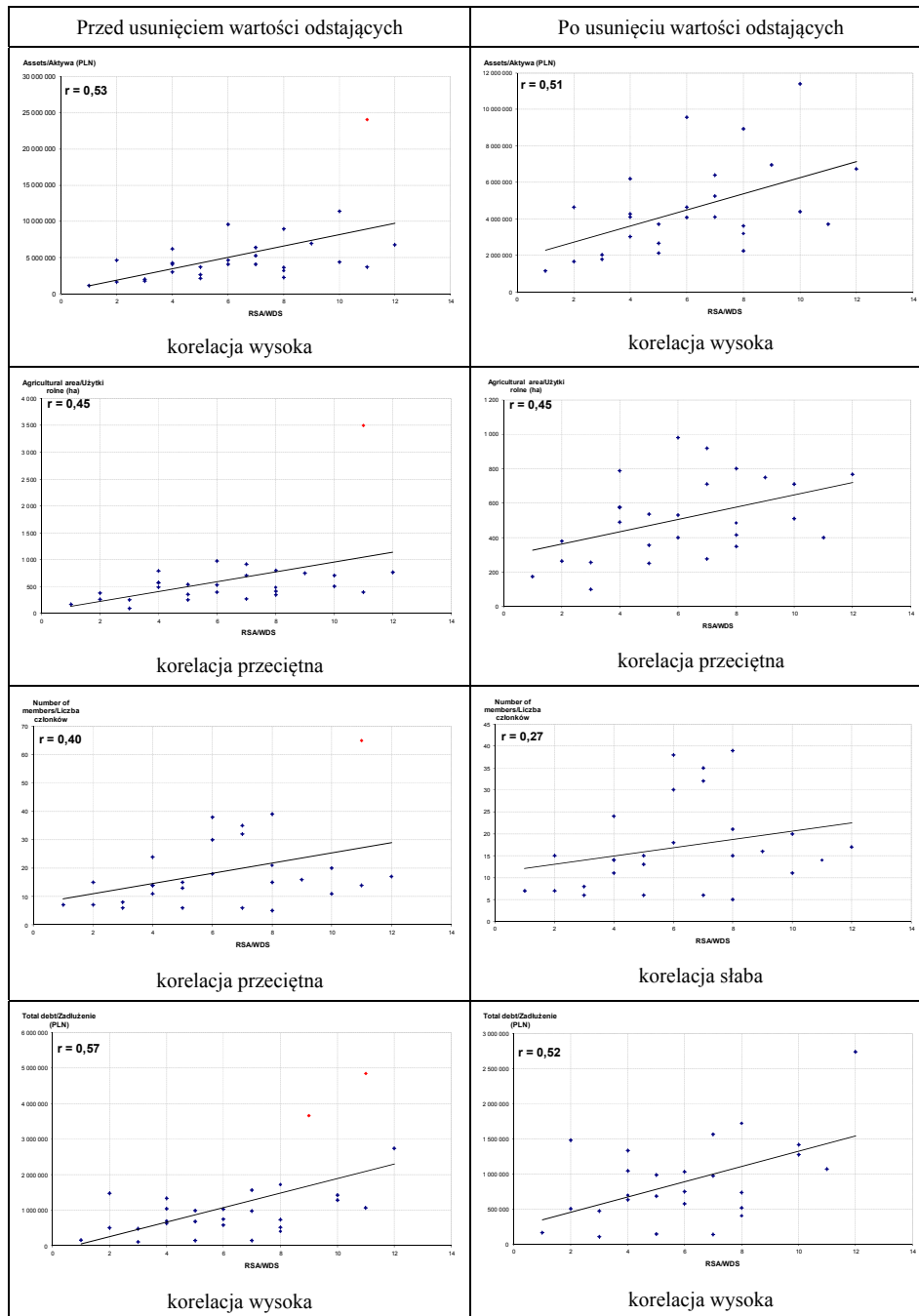
PODSUMOWANIE

Teoretycznie nie istnieją bariery dla spółdzielni rolniczych, aby funkcjonowały jako ośrodki zaspokajania potrzeb społecznych członków i lokalnej społeczności. Ten wariant wymagałby priorytetowego traktowania tych potrzeb. Jest to dość idealistyczne założenie działalności, opartej na świadczeniu przez spółdzielnię usług o charakterze socjalno-bytowym i kulturalno-oświatowym. Zalecenia dla jego stosowania obejmują przede wszystkim:

- ustalenia społecznych, a nie ekonomicznych celów działalności,
- tworzenia miejsc pracy, nawet kosztem utrzymywania nadwyżek zatrudnienia,
- dbałości o kulturę organizacyjną skupioną wokół wspólnych wartości, przekonań i kolektywnego działania,
- poszukiwania możliwości pozyskania kapitału na cele społeczne, np. na drodze pozyskiwania funduszy europejskich.

Jednakże w praktyce RSP wolą raczej funkcjonować jako rentowne przedsiębiorstwo, o długofalowych aspiracjach wypracowywania zysków i dopiero w dalszej kolejności ich podziału między członków, względnie udziałowców lub jako miejsce pracy i osiągania dochodów przez poszczególnych członków, o krótkookresowych planach działalności, nastawionych bardziej na trwanie, niż na rozwój. Te dwie opcje dominują. Ale założenie o rozwijaniu także społecznej działalności może stanowić pewien dodatek do tych opcji. Kombinacja taka staje się możliwa, a z punktu widzenia istoty spółdzielczości uzasadniona, a wręcz pożądana.

Tabela 3. Korelacyjne wykresy rozrzutu dla WDS RSP wraz z interpretacją zależności liniowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Tabela 4. Współczynniki zależności dla WDS RSP wraz z interpretacją zależności

Czynnik	Współczynnik korelacji		Korelacja	Interpretacja graficzna zależności czynnika względem WDS
	Nazwa	Wartość		
1	2	3	4	5
Produkcja roślinna i zwierzęca	statystyka χ^2	1,36; p = 0,24	brak	Produkcja roślinna i zwierzęca —○— Grupa A —□— Grupa B
	Φ Yule'a	0,29	słaba	
	kontyngencji C	0,28	słaba	
	zbieżności	0,45	przeciętna	
Zaangażowanie członków w wykonywaną pracę	statystyka χ^2	0,05; p = 0,83	brak	Zaangażowanie członków w wykonywaną pracę —○— Grupa A —□— Grupa B
	Φ Yule'a	-0,04	nikła	
	kontyngencji C	0,04	nikła	
	τ -Kendalla	τ -b = -0,04	nikła	
	d-Sommera	-0,05	nikła	
	Gamma	-0,10	słaba	
	R Spearmana	-0,04	nikła	
	zbieżności	0,00	nikła	
Zaangażowanie członków w rozwój	statystyka χ^2	5,36; p = 0,07	brak	Zaangażowanie członków w wykonywaną pracę —○— Grupa A —□— Grupa B
	Φ Yule'a	0,44	przeciętna	
	kontyngencji C	0,40	przeciętna	
	τ -Kendalla	0,44	przeciętna	
	d-Sommera	τ -c = 0,30	przeciętna	
	Gamma	X Y = 0,31	przeciętna	
	R Spearmana	0,57	wysoka	
	zbieżności	0,32	przeciętna	
Wyraźnie sformułowana misja i strategia	statystyka χ^2	0,51; p = 0,48	brak	Jasna misja i strategia —○— Grupa A —□— Grupa B
	Φ Yule'a	0,21	słaba	
	kontyngencji C	0,20	słaba	
	zbieżności	0,06	nikła	

Tabela 4 – cd.

1	2	3	4	5
Korzystanie z dotacji unijnych	statystyka χ^2	0,67; p = 0,41	brak	Liczbą RSP Korzystanie z dotacji unijnych Grupa A Grupa B
	Φ Yule'a	0,23	słaba	
	kontyngencji C	0,22	słaba	
	zbieżności	0,40	przeciętna	
Przynależność do grup producentów rolnych	statystyka χ^2	0,46; p = 0,50	brak	Liczbą RSP Przynależność do grup producentów rolnych Grupa A Grupa B
	Φ Yule'a	0,20	słaba	
	kontyngencji C	0,20	słaba	
	zbieżności	0,36	przeciętna	
Nadwyżka zatrudnienia	statystyka χ^2	1,85; p = 0,17	brak	Liczbą RSP Nadwyżka zatrudnienia Grupa A Grupa B
	Φ Yule'a	0,33	przeciętna	
	kontyngencji C	0,32	przeciętna	
	zbieżności	0,31	przeciętna	
Kultura org. według horyzontu czasu	statystyka χ^2	2,16; p = 0,14	brak	Liczbą RSP krótkookresowa długookresowa Kultura org. Grupa A Grupa B
	Φ Yule'a	0,35	przeciętna	
	kontyngencji C	0,33	przeciętna	
	zbieżności	0,43	przeciętna	
Kultura org. według stopnia identyfikacji grupowej	statystyka χ^2	1,04; p = 0,32	brak	Liczbą RSP kolektywna indywidualna Kultura org. Grupa A Grupa B
	Φ Yule'a	-0,27	słaba	
	kontyngencji C	0,26	słaba	
	zbieżności	0,14	słaba	
Kultura org. według systemu wartości	statystyka χ^2	1,17; p = 0,28	brak	Liczbą RSP chaotyczna uporządkowana Kultura org. Grupa A Grupa B
	Φ Yule'a	0,28	słaba	
	kontyngencji C	0,27	słaba	
	zbieżności	0,14	słaba	

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

LITERATURA

- Domagalski A., 2006. Spółdzielnie rolnicze – szansa czy konieczność. Spółdzielczość rolnicza w rozwoju wsi i rolnictwa – materiały konferencyjne. Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa, 13-16.
- Guilford J.O., 1964. Podstawowe metody statystyczne w psychologii i pedagogice. PWN, Warszawa.
- Luszniewicz A., Słaby T., 2001. Statystyka z pakietem komputerowym STATISTICA™ PL. Teoria i zastosowanie. C.H. Beck, Warszawa.
- Markuszewski Z., Olubiński A., 1988. Oddziaływanie rolniczych spółdzielni produkcyjnych na środowisko wiejskie. W: Rolnicze spółdzielnie produkcyjne w Polsce Ludowej. Red. E. Mazurkiewicz. PWRiL, Warszawa, 302-303.
- Matyja M., 2012. Economic and social importance of agricultural productive cooperatives in Poland. *J. Agribus. Rural Dev.* 4, 63-65.
- Mierzwa D., 2005. W poszukiwaniu nowego modelu spółdzielczości rolniczej. Wyd. AR, Wrocław.
- Mynarski S., 2003. Analiza danych rynkowych i marketingowych z wykorzystaniem programu STATISTICA. Wyd. UE, Kraków.
- Pudęlkiewicz E., 1990. Samorząd a efektywność ekonomiczna i społeczna w RSP. IERiGŻ, Warszawa.
- Stanisz A., 2006. Przystępny kurs statystyki z zastosowaniem STATISTICA PL na przykładach z medycyny. Statsoft Polska, Kraków.
- Statystyczne metody analizy danych. 1999. Red. W. Ostasiewicz. Wyd. UE, Wrocław.